

Okul Öncesi Dönemde Çocuk Oyunlarının Çocukların Motor Gelişimlerine Etkilerinin İncelenmesi¹

Ahmet ARSLAN

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Balıkesir, ahmetarlan82@gmail.com

Sami AKOĞLAN

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Balıkesir (Susurluk İlçe Milli Eğitim Müdürü)

Zekeriya GUTER

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Balıkesir (Susurluk İlçe Milli Eğitim AR-GE)

Özet

Bireylerin kişisel, sosyal ve psikomotor gelişimlerinde önemli bir yere sahip olan oyunun; çocukların gelişimleri açısından da göz ardı edilemeyecek bir değeri vardır. Okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel ve biyolojik büyümelerinin hızlı olduğu yaşamın ilk yılları kritik dönem olarak adlandırılmakta ve çocukların ileriki yaşamlarında olumlu/olumsuz etkiye sahip olmaktadır. Temel becerilerin kazanıldığı bu dönemde; çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, takip edilmesi ve gelişimlerini etkileyen faktörlerin iyi bilinmesi gerekmektedir. Çocukların temel hareketlilik dönemlerinde görülen motor becerilerin kazanılmasında oyunun bu becerileri pekiştirdiği ve öğrenmeyi hızlandırdığı bilinmektedir. Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuk oyunlarının çocukların motor gelişimlerine etkilerinin kuramsal incelemesi yapılmıştır. Araştırmada alan yazınıla ilgili literatürden yararlanılmış ve çalışmalardan elde edilen sonuçlardan hareketle; okul öncesi dönemde çocuk oyunlarının çocukların motor gelişimlerine önemli katkıları olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi, Oyun, Psikomotor Gelişim

Analyzing Of The Effects Of Children's Games On The Motor Development Of Children In The Preschool Period

Summary

The game, which has an important place in the personal, social and psychomotor development of individuals, has a value that cannot be ignored in terms of children's development. The first years of life, in which the physical

¹ Bu çalışma 8-12 Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleşen EYFOR 12 "Okula Dönüş" Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

and biological growth of preschool children is rapid, are called the critical period and have a positive/negative effect on the future lives of children. In this period when basic skills are acquired, it is necessary to support and follow the development of children and to know the factors affecting their development. It is known that the game reinforces these skills and accelerates learning in the acquisition of motor skills seen in children's basic mobility periods. In this study, the theoretical analysis of the effects of children's games on the motor development of children in the preschool period was made. In the research, the literature related to the field was used, and based on the results obtained from the studies, it was revealed that children's games in the preschool period have important contributions to the motor development of children.

Key Words: Preschool, Play, Psychomotor Development

GİRİŞ

Dünyaya gelen her birey, daha anne karnındayken fiziksel olarak gelişmeye başlar ve bu gelişim hızlanarak devam eder (Gümüüşdağ ve Yıldırım 2018). Bu gelişmeler başlangıçta reflex olarak görülürken, zamanla organların istemli ve bilinçli olarak kullanımıyla motor hareketlere dönüşür. Söz konusu bu hareketler; çocukların temel hareket/hareketlilik ihtiyaçlarının karşılanması ve günlük yaşam içerisinde sosyal becerilerin desteklenmesi açısından erken çocukluk döneminden itibaren yaşamın ilerleyen dönemleri için önem arz etmektedir. Araştırmalarda çocukluk yıllarında fiziksel ve zihinsel gelişimin özellikle okul öncesi dönemde çocuğun gelişiminde en kritik yılları olduğu vurgulanmakta ve bu dönemde çocukların harekete yönlendirmenin önemine değinilmektedir (Şirinkan ve Şirinkan 2011, Özyürek ve ark. 2015, Ulutaş ve ark. 2017, Aydın ve Şahin 2018). Nitekim erken çocukluk yılları çocuğun doğası gereği hareket ihtiyacının ve enerjisinin yoğun olarak yaşandığı spesifik bir dönemdir (Ulutaş ve ark. 2017).

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle günün çoğu vaktini televizyon ve bilgisayar başında geçiren çocukların hareket gelişimlerinde zayıflıklar görülmektedir (Tuncil ve Yılmaz 2018). Bu durum hareketsiz çocukların fiziksel gelişimlerinin gerilemesine neden olmaktadır.

Okul öncesi dönemde eğitimin temel ilkeleri arasında fiziksel, duyuşsal, zihinsel, sosyal, kültürel, dilsel gibi çocukların farklı yönlerde gelişimlerini destekleyecek durumlar yer alır. Çocukların bu durumları aktive etmesinde hareketliliğe gereksinim vardır. Çocuklara hareket imkanı verildiğinde daha sağlıklı büyüdükleri görülmektedir (Özyürek ve ark. 2015). Hareket ve hareketlilik denilince beden eğitimi, spor, egzersiz gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır.

Çocukların koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi fiziki güç gerektiren hareketler/eylemler; solunum, dolaşım, boşaltım gibi vücut sistemlerinin çalışmasını sağlamaktadır. Bu hareketlilik ve sistemsel gelişimler sayesinde bedensel ve zihinsel gelişimin de etkisiyle çocukların temel motor becerileri kazanmaları hızlanmaktadır.

Çocuğun bir bütün halinde büyümesinde, gelişmesinde motor beceriler önemli bir göreve sahiptir. Çocuk büyüdükçe denemelere başlayacak ve bu denemeler yoluyla hareket yeteneğini geliştirecektir. Çevresinde olup bitenleri gözlemlene, tanımlayabilme, nesnelere dokunarak anlamaya çalışma, yere vurma, yerden kaldırma, oynama gibi denemelerle zihinsel olarak bilgi toplamaya başlayacak ve bu yollarla psikomotor gelişimini tamamlamaya çalışacaktır (Pedük 2011).

Çocukların hareket eylemlerinin pratiğe dönüşmesinde oyunun etkili bir faktör olduğu bilinmektedir. Özyürek ve ark. (2018) araştırmasında oyunun çocukları tanımada ve onların dünyasını anlamada doğal bir etken olduğunu belirtmektedir. Oyunun çocukların gelişiminde önemli bir etken olduğu varsayımından hareketle; okul öncesi dönemde belirlenen hedeflerin kazandırılmasında oyun ortamı ve oyun aktiviteleri önemli bir yer tutar. Çocukların öğrenme ortamlarına en uygun olanak oyunla sağlanabilmektedir. Bu durum bir çocuğun sağlıklı büyümesinde beslenme, sevgi, şefkat gibi oyuna da ihtiyacı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Ayan ve Memiş 2012). Yani oyun oynamak çocukların temel ihtiyacı olup; bu ihtiyacın giderilememesi ya da kısıtlanması durumunda sağlıklı bir biçimde yetişmelerinden söz edilemez.

Aslında oyun her yaşta bireyin doğal gereksinimidir. Ve bireylerin her türlü bireysel gelişiminde (toplumsal, sosyal, duygusal, fiziksel, bilişsel, biyolojik vb.) yardımcı rol oynar. İnsanlar oyun yoluyla hem çevresini hem de kendilerini tanıma fırsatı bulurlar. Problemlere çözüm üretirler ve en önemlisi durağan/hareketsiz yaşamdan kurtulurlar.

Hareketsiz yaşamın bireyleri sedanter bir moda bürüdüğü ve obeziteye yönelttiği bilinen bir gerçektir. Yetişkinler açısından kimi zaman bu durum pek önemsenmese de çocuklar için ciddi bir tehlikedir. Özellikle de okul öncesi dönem çocuklarda obez olmak sıkıntılı bir durumdur. Ayan ve Memiş (2012) araştırmasında; yetişkinliğinde obez olan bireylerin % 25'nin çocukken aşırı kilolu olmaktan kaynaklandığı belirtmektedir. Ayrıca 8 yaşından önce aşırı kilolu olan çocukların yetişkinlikte obez olma durumunun habercisi olduğu/olacağı

vurgulanmaktadır. Dolayısıyla çocukların mutlaka hareketli bir yaşam modeline koyulması ve oyun aktivitelerine katılmaları sağlanmalıdır. Aksi halde şişman çocuklarda ciddi psikolojik olumsuzlukların görülme olasılığı da muhtemeldir. Akçınar ve ark. (2020) da araştırmalarında; çocuğun dengeli ve sağlıklı gelişiminde önemli bir etkisi olan oyun içerisinde yapmış olduğu egzersizlerin sağlıklı bir fiziki yapının gelişmesini sağladığını ve ileri yaşlarda fiziki görünümün ve psikomotor yapının bozulmasını geciktirdiğini/engellediğini belirtmektedir.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM VE ÇOCUKLARDA PSİKOMOTOR GELİŞİM

Çocukları daha iyi tanıyabilmek için onların gelişimlerini iyi bilmek gerekir (Gümüldağ ve Yıldırım 2018). Bireyin gelişiminde önemli bir öneme sahip olan 0-6 yaş aralığı, okul öncesi dönem olarak tanımlanmaktadır (Ulutaş 2011). Okul öncesi dönem psikomotor gelişimin ilk kademesi olarak bilinmektedir (Akçınar ve ark. 2020). Gelişimin temelleri bu dönemde atılmakta, çocukların geleceğe yönelik yaşamında hazırlık görevi üstlenmektedir. Bu gelişimlerin yaşamın ilk yıllarında iyi gözlemlenip desteklenmesi çocuğun daha sonraki yaşamlarında etkisini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Çocuk gelişiminin kritik yılları olarak atfedilen ilk yıllar, aynı zamanda çocuğun psikomotor gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir (Tüfekçioğlu ve Ayça 2008, Arabacı ve Çıtak 2017, Özmütlu ve Eroğlu 2019, Basit ve Deniz 2020).

Psikomotor gelişim merkezi sinir sisteminin hem biyolojik hem de fizyolojik büyüme ile beraber organizmanın isteme bağlı hareketlilik kazanması olarak tanımlanmaktadır (Gümüldağ ve Yıldırım 2018). Çocukların gelişiminde önemli bir yer tutan psikomotor gelişim; çocuklarda görülmesi gereken hareketlilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hareket/hareketlilik çocukların büyüme ve gelişimleri arasında yer alan motor kavramı olarak tanımlanmaktadır (Pedük 2011). Bu açıdan büyükler gibi çocukların da hareket etmeye, tutum ve davranışlarını harekete dönüştürmeye ihtiyaçları vardır. Çocuklar doğdukları andan itibaren el-kol-baş gibi uzuvlarını istem dışı harekete geçirmeye başlamakta ve zaman içerisinde bilinçli/bilinçsiz dış etkilerin de kontrolü ile çeşitli motor eylemlerine (dönme, emekleme, başını kaldırma, göğsünü kaldırma, yürüme, sekme, atlama, koşma vb) dönüştürmektedirler.

Motor eylem çocuklarda fiziksel büyüme-gelişme ile beraber fizyolojik gelişim sonucu vücudun isteğe bağlı eylemlilik kazanması olayına olarak da tanımlanmaktadır (Pedük 2011). Bir çocuğun motor gelişiminden söz etmek için doğum öncesinde başlayan ve ömür boyu devam eden bazı becerileri kazanması gerekmektedir. Bu beceriler boy-kilo değişimleri ile birlikte kas gelişimi sonucu oluşan hareketlilik ve yeteneklerin kazanılmasıdır. Bu bağlamda çocuğun organik açıdan hazır olması gerekir ki; aksi halde motor gelişimden söz edilemez.

Psikomotor gelişimin yaşam boyu devam ettiği ve çocukların gelişiminde bir süreç olmasından dolayı; bir yetişkine nazaran çocuk devamlı bir gelişim, değişim, dönüşüm yani büyüme içerisindedir. Çocuklarda yaşanan bu döngüden dolayı; yetişkinler açısından sıradan ve kolay hareketler olan psikomotor becerilerin çocuklar için kazanılmasında zamana ihtiyaçları vardır. Yetişkinlerin yaşamsal dönemleri içinde kazandıkları bu becerileri çocuklar genelde oyun yoluyla deneyimlemeye çalışırlar. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarında çok daha hızlı görülen büyümeler hem fiziksel (boy, kilo) hem de biyolojik (yaşamsal organlar) olarak gerçekleşmektedir. Psikomotor gelişim oyundan önemli ölçüde etkilenir ki; oyun aracılığıyla fiziksel ve biyolojik büyümenin ilerleme kaydettiği bilinmektedir (Ulutaş 2011).

Psikomotor gelişimin gelişim süreci aşamalarına baktığımızda; doğum öncesi dönemden başlayarak ileriki yaşlarda devam eden dört dönem karşımıza çıkmaktadır (Çoknaz 2016, Pedük 2011). Bunlar; 0-1 yaş refleksif hareketler dönemi, 1-2 yaş ilkel hareketler dönemi, 2-6 yaş temel hareketler dönemi, 7-12 yaş sporla ilgili temel hareketler dönemidir. Bu dönemlerde psikomotor gelişimler aşamalı olarak gelişir ve basit reflekslerle baş, boyun, gövde kontrolü başlar. Daha sonra temel manipülatif motor becerilerin (emekleme, oturma, adım atma, yürüme, koşma, atlama, zıplama, tutma, yakalama, fırlatma vb) kazanılmasıyla gelişmeye devam eder.

Motor becerilerle ilgili gelişim dönemleri büyük ve küçük kas motor beceriler olmak üzere iki kategoride incelenmektedir. Bu dönemler çocuklar için başlangıçta zayıf olsa da, zamanla hareket etme sonucu kasların kuvvetlendiği ve geliştiği görülebilmektedir.

Vücudun bir bütün olarak dengesini, hareketliliğini sağlayan büyük kas motor beceriler, kaba/devinimsel motor beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bu becerilerde emekleme, ayakta

durma, yürüme, koşma, dönüş, dönme, salınım, sallanma, yuvarlanma, denge, atlama, zıplama gibi eylemler gelişir. Bir diğer motor beceri de küçük kas motor becerilerdir ve ince devinimsel beceriler olarak da adlandırılmaktadır. Tutma, kavrama, çizme, yapıştırma, yazma, kesme, yırtma, çatal, bıçak, kaşık, makas kullanma ya da bir enstrüman çalma gibi elin ve ayağın kullanımını pekiştiren beceriler; küçük kas motor becerilere örnek verilebilir.

Çocukların okul öncesi dönemde motor aktivitelerini kendi kendilerine gerçekleştirmeye büyük ilgileri vardır. Bu yüzden kaba motor hareketleri sağlayan kaslardaki gelişme, ince motor hareketlerdeki kasların gelişimine nazaran daha fazla ve daha hızlıdır. Çekme, itme, tırmanma gibi aktivitelerde başarılı oldukları görülür. Ancak kimi zaman istenen sonuçlar elde edilemeyebilir. Örneğin daha erken bir zamanda yürümesi beklenen bir çocuk bu eylemi üç-dört yaşlarında gerçekleştirebilir. Ya da koşma, atlama, sürat, kaldırma, taşıma, bireysel dayanıklılık, kuvvet gibi etkenleri daha az geliştirebilir. İnce kas motor becerilerde ise; çocuklar daha çok el ve parmak becerileri geliştiren aktivitelere yönelirler. Kalem tutabilme, resim boyama, makasla kesim yapabilme (Koçyiğit ve ark. 2007) gibi becerilerin geliştiği gözlemlenebilir. Ayrıca el ve göz koordinasyonunun sağlanması ince motor beceriler sayesinde gelişmektedir. Küçük nesnelere algılayabilme, alabilme, baş ve işaret parmağı ile (tek gözü kapatıldığında bile) toplayabilme gibi yetkinlikler yine küçük kas motor beceriler aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Çocuklarda gözlemlenen büyük ve küçük kas motor gelişimdeki bu durum; çocukların bu becerileri gerçekleştirirken ellerin, kolların ve parmakların birbiriyle bağlantılı olarak hareket ettirilmesiyle ilişkilidir. Çocuğun doğumundan 6-7 yaşına gelip yön bulma ve düzenli çalışma alışkanlığı edinmesine kadar geçen zamanda elde edilen beceri ve kazanımların hemen hemen hepsi büyük ve küçük kas motor gelişimleriyle gerçekleşmektedir.

OYUN

Oyun çocukların zevkli bir şekilde hem eğlenerek hem öğrenerek yaptıkları, yaşamlarında önemli bir yeri olan bir etkinliktir (Koçkaya ve Siyez 2017). Ayan ve Memiş (2012) oyunu; yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini amaç edinen genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısı olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Çocuklar oyun oynarken el, kol, göz

koordinasyonunu dengeleyerek psikomotor, duygusal, duyuşsal, dilsel, bireysel, sosyal, dinsel, bilişsel, kişilik gelişimlerini sağlayarak toplum içinde olumlu tutum, davranış ve alışkanlıklar kazanırlar (Pedük 2011, Çoknaz 2016, Koçkaya ve Siyez 2017, Kılıç 2018). Bekmezci ve Özkan (2015) oyunu; çocukların olayları farklı bakış açılarıyla görmeleri, yaratıcılıklarını geliştirmesi, sevinç ve hüznün gibi duygularının farkına varmaları, arkadaş grupları içinde toplumsallaşıp, ahlaki ve sosyal kurallara uymayı öğrenmeleri, fiziksel açıdan kas ve kemik yapılarının gelişmesi, ifade yeteneklerinin ve kelime hazinelerinin gelişmesine yardımcı olarak tanımlamaktadır.

Psikomotor gelişim açısından oyunun çocuklar için önemine bakıldığında; çocukların hareket etmesi sonucu kas ve kemiklerde gelişim hızlanmaktadır (Özmutlu ve Eroğlu 2019). Bu da yapılan aktivitelerle beraber onların ince ve kaba motor becerilerinin artmasını sağlamaktadır. Bilhassa okul öncesi dönem çocuklarının hareket gelişimini destekleyen oyun aktivitelerinin kişisel gelişimlerini (fiziksel, fizyolojik, biyolojik), (ki “*çocukların yaşamsal ihtiyaçlarının çoğu aileler tarafından karşılandığı için kendilerine kalan fazla enerjiyi atmanın yolu olarak oyunu seçerler ve severek oyun oynarlar*” Ayan ve Memiş 2012) hızlandırdığı bilinmektedir. Çünkü çocuklar oyun oynadıkça kişisel becerileri gelişir, yetenekleri ortaya çıkar.

Oyunun bir diğer yararı da çocuklarda koordinasyon gelişimini sağlamasıdır. Örneğin küçük kasların gelişimine katkısı olan kum, kil, hamur, su, çizme, kesme, yapıştırma, boyama gibi oyunlar ile; büyük kasların gelişimine katkısı olan top atma, kule yapma, ip atlama, zıplama gibi oyunların çocuklarda el-göz, el-ayak koordinasyonunu sağladığı bilinmektedir (Koçkaya ve Siyez 2017).

Çocukların psikomotor gelişimlerinin yanında bilişsel gelişimlerine (Guillauma 1999) de katkı sağlayan oyun; şekil, boyut, renk, sayı sayma, ölçüm yapabilme, zaman, mekan, mesafe ayarlama, miktar (büyük-küçük, az-çok) gibi kavramları sınıflama, sıralama, analiz etme gibi işlevleri kazandırarak; onların nesne ve objeleri tanımlarını sağlamaktadır. Tuğrul ve ark. (2017) çalışmalarında çocukların karşılaştıkları problemleri çözebilme, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, sağlıklı iletişim kurabilme gibi becerileri oyun yoluyla kazandıklarını belirtmektedir. Buna göre oyun bir öğrenme yani gelişim aracıdır (Tuğrul ve

ark. 2017). Bu açıdan özellikle erken çocukluk döneminde beynin biyolojik yapısının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayarak öğrenmeyi kalıcı ve etkili hale getirmede oyunun önemli bir yeri vardır.

TARTIŞMA-SONUÇ

Oyun ve motor gelişimi arasındaki ilişki yaşamın bütün evrelerinde ilişkilendirilmesine rağmen, yapılan çalışmalarda çocukluk döneminde oldukça yüksek bir korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir (Tekin ve Kılıç, 2010). Oyun yoluyla çocukların temel hareketler döneminde yer alan denge, sekme, sıçrama, yakalama, durarak uzun atlama, top fırlatma gibi becerilerin hızlı öğrenildiği okul öncesi dönemde; psikomotor gelişim asla gözardı edilmemelidir.

Ulutaş (2011) çalışmasında; denge, sekme, sıçrama, koşma, yakalama, top fırlatma, uzun atlama gibi etkinliklerin çocukların (deney grubu çocuklar) psikomotor gelişimlerine olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir. Aynı çalışmada yer alan kontrol grubu çocuklarının da öğretmen planlarında yer alan etkinlikler sonrasında denge, sekme, sıçrama, koşma, yakalama, top fırlatma, uzun atlama gibi etkinliklerin çocukların psikomotor gelişimlerine olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir.

Koçkaya ve Siyez (2017) araştırmasında; çekingen bir öğrencide uygulanan oyun terapisi sayesinde çocuğun ev ve okul ortamında duygusal problemlerinin ve akran ilişkileri ile ilgili sorunlarının tamamen ortadan kalktığı ve prososyal davranışlarının arttığı belirtilmektedir.

Ulutaş ve ark. (2017) çalışmasında; çocuklara motor eğitim programı uygulanmış ve program öncesi-sonrası ölçümler alınmıştır. Her iki ölçüm arasında anlamlı farklılıklar bulunmuş ve sonraki ölçümün önceki ölçümden daha yüksek değere çıktığı tespit edilmiştir. Bu durumda motor eğitim programının çocukların kaba ve ince motor becerilerini geliştirdiği kanaatine varılmaktadır. Bu eğitim programında engel üzerinden koşarak atlama, sekme, ritmik hareketler sergileme, sıçrama, ip atlama gibi aktivitelerin yer aldığı; oyuna ve öğrenmeye dayalı olduğu görülmektedir.

Arabacı ve Çıtak (2017) çalışmalarında; okul bahçelerinde oyun oynayan çocukların sporla birlikte eğitim (akademik), sosyal, kültürel imkanlarının geliştiğini belirtmektedir. Okul öncesi

dönem çocuklarının temel ihtiyacı oyun olduğundan; beden eğitimi ve spor etkinliklerinin de çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu katkı sağladığını belirten Özyürek ve ark. (2015); ailelerin ve öğretmenlerin bu konuda duyarlı olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Ailelerin ve öğretmenlerin çocuklara hareket edecekleri ortamlar sunmaları ayrıca; okul öncesi dönemde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin uygulanması konusunda hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi, sınıflarda beden eğitimi ve spor aktivitelerinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Benzer bir araştırmada da Durualp ve Aral (2018); Çocukların ince ve kaba motor becerileri için; ilgi, istek ve gelişim düzeyine uygun oyunlarla desteklenmelerinin, anne-babaların bebeklikten itibaren çocukları ile oyunlar oynamalarının ayrıca; okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara motor gelişimlerine yönelik etkinlikleri oyun yolu kazandırmaya çalışmalarının, çocukların yaşlarını, gelişim özelliklerini, yeteneklerini ve becerilerini dikkate alarak oyun etkinlikleri seçmelerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Karaman ve Suel (2020) ise araştırmalarında okul öncesi eğitim kurumlarında beden eğitim derslerinde uygulanan fiziksel etkinliklerin ve aktivitelerin çocukların motor becerileri üzerine etkisinin olduğunu belirtmektedir.

Tuğrul ve ark. (2019) çalışmasında; çocukların okulda yapmaktan hoşlandıkları etkinlikler (bahçe oyunları, serbest oyun, sanat, müzik, drama, deney, bilim, okuma-yazma vb) arasında bahçe etkinlikleri ve bahçe oyunları ile serbest oyun oynamaktan hoşlandıkları ifade edilmektedir. Araştırmaya göre, çocukların okulda serbest oyunu diğer yapılandırılmış oyunlardan daha fazla tercih ettikleri vurgulanmakta ve oyunun çocuk için anlamlı olduğu; kendi başlattıkları ve sürdürdükleri, hareketli, gönüllü ve aktif oldukları oyunlardan daha çok zevk aldıkları belirtilmektedir. Ayrıca çocuklar oyun oynarken oyuna dahil olan öğretmenlerin onları gözlemledikleri, onlara gerekli durumlarda rehberlik ettikleri belirtilmektedir. Çocuklarla beraber oynayan öğretmenlerin çocukların gelişimini desteklemek, öğrenmelerini kolaylaştırmak açısından model oldukları görülmektedir.

Araştırmalarda (Molley 2010, Ayan ve Memiş 2012, Tuğrul ve ark. 2017) ebeveynlerin genelde okulda oynanan oyunların çocukların akademik öğrenmelerine engel teşkil ettiğini düşündüklerini göstermektedir. Onlara göre okulda oyun süresi kısa, okuma-yazma gibi eylemlerin daha uzun tutulması gerektiği görüşü hakim olmaktadır. Tuğrul ve ark. (2017) bu durumu ebeveynlerin oyunun önemine ilişkin yeterli farkındalık düzeyinde olmamalarına

dayandırmaktadır. Oysa çeşitli çalışmalar (Hurwitz 2003, Koçyiğit ve ark. 2007, Park ve ark. 2008, Ulutaş 2011, Ayan ve Memiş 2012, Gallahue ve ark. 2014, Basit ve Deniz 2020,) oyunun çocukların akademik çalışmalarına katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca Davenport (2004) çalışmasında; agresiflik gösteren okul öncesi erkek çocuklarının aileleriyle oyun oynaması sonucunda dışa vurulan olumsuz davranışların önemli oranda azaldığını belirtmektedir.

Oyunun çocuklara sosyal ve duygusal gelişim yönünden kazandırdığı önemli etkenler vardır. Çocukların kazanma ve kaybetme duygusunu kazanması ve bu süreçte sevincini, nefretini ortak yaşaması ya da atılganlık, çekingenlik, saldırganlık duygusunu kontrol etmesi gibi duygusal durumları öğrenmesi ve kendini ifade edebilmesi oyun yolu ile gerçekleşmektedir (Koçkaya ve Siyez 2007, Ayan ve Memiş 2012). Sosyal açıdan; çocukların toplum içinde kendilerine yer edinmesi, kuralları öğrenmesi ve benimsemesi, arkadaşlık ilişkileri, iletişim gibi olguları kazanmaları açısından oyunun önemli bir yeri vardır. Ayrıca paylaşmak, kişilerin hakkına saygı göstermek, kendi hakkını gözetmek, kural ve sınırlamalara riayet etmek oyunun kazandırdıkları arasında yer almaktadır (Brewer ve Kieff 1997, Ayan ve Memiş 2012). Bunun yanında duygu ve düşünceleri ifade edebilme, söz dinleme ve söz söyleyebilme, olumlu arkadaşlık iletişimi/ilişkileri, kişisel tertip/düzen alışkanlığı edinme gibi unsurların oyun yoluyla elde edildiği bilinmektedir.

Hurwitz (2003) araştırmasında; bazı çocuk oyunlarının (pratik oyunlar, yapı oyunları, yuvarlanma oyunları, drama oyunları, kurallı oyunlar) çocukların tekrar ederek deneyim kazandıklarını, yapısal blokları biraraya getirerek üretime yöneldiklerini, belirli kurallar çerçevesinde kendini bir nesnenin ya da kişinin yerine koyarak rol yapmayı öğrendiklerini belirtmektedir (Hurwitz 2003). Yazar ayrıca oyun küpleri kullanan çocukların sayı sayma becerilerinin geliştiğini ifade etmektedir.

Özyürek ve ark. (2018) çalışmasında; geleneksel çocuk oyunlarının motor gelişim ve sosyal-duygusal gelişim alanlarına olumlu katkılar sağladığını belirtmektedir. Ayrıca bu oyunların çocukların sevgi-saygı, arkadaşlık ilişkileri, özdenetim, işbirliği gibi değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu vurgulamaktadır. Ve bu oyunların çocuklara; mutluluk, işbirliği, sabır, güven, sevgi-saygı, dürüstlük, hoşgörü, adalet, arkadaşlık, paylaşma, özdenetim, sorumluluk, şükür, özgürlük gibi değerlerin kazanımında oldukça etkili olduğunu

ifade etmektedir. Bu durumun çocuklar üzerinde başta motor gelişim olmak üzere, sosyal, duygusal, dilsel ve diğer tüm gelişim alanlarını kapsadığını belirtmektedir.

Tuncil ve Yılmaz (2018) çalışmasında; oyun materyali (denge bisikleti) kullanan çocukların denge ve sekme eylemlerinde gelişim gösterdiklerini belirtmektedir. Yine farklı bir çalışmada Hofmann ve ark. (1995) hareket eğitimi alan çocukların dikey sıçrama çalışmalarında gelişim gösterdiklerini ifade etmektedir.

Sonuç olarak; çocuklar öğrendiklerini (bilgiyi/bildiklerini) yapılandırmak, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmek, kuralları öğrenmek, kişisel haklara saygı duymak, sağlıklı arkadaş ilişkileri kurmak ve toplum içinde yer edinmek gibi yaşamsal durumları ilk elden deneyim kazanmaya yani yaparak-yaşayarak öğrenmeye ihtiyaç duyarlar. Bu durumları çocuklara kazandıracak en etkili yollardan birinin hiç kuşkusuz oyun olduğu bilinen bir gerçektir. Bu yönüyle psikomotor gelişimleri açısından çocukların; oyun ihtiyaçları gerek ebeveyle, gerek eğitimciler, gerekse çevresi tarafından mutlaka giderilmeli ve desteklenmelidir. Hatta kimi zaman oyun aktivitelerine çocuklarla beraber katılıp onlara rehberlik edilmelidir. Çünkü oyun çocuğun ne bildiğini, neyi uygulamaya çalıştığını göstermekle kalmaz, aynı zamanda neyi/neleri merak ettiğini, yani kendisinde eksik kalan durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada çocuklar rehber kişilere ihtiyaç duyarlar.

Tüfekçioğlu ve Ayça (2008) çalışmasında; okul öncesi dönem çocukları için tüm yaşamı kapsayacak gelişim aşamalarını içerdiğini belirterek; özellikle eğitim programlarında çocuklara hareketlilik kazandıracak etkenlerin yer alması gerektiğini belirtmektedir. Burada en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Ayrıca çocukların oyun içerisinde rahat davranmaları gerektiğini belirten Şirinkan ve Şirinkan (2011); oyun içerisinde çocukların zayıf yönlerini daha çabuk keşfettiklerini ve bu eksikliklerini oyun yoluyla giderdiklerini ifade etmektedir. Bu noktada öğretmenlere çocukların oyuna yönlendirilmesi noktasında önerilerde bulunmaktadır.

- Öğretmenler çocuk oyunlarına katılmalı, onlarla oynamalı, onlara model olmalı ve rehberlik etmelidirler.

- Ebeveynlere oyunun öğrenmeye katkısı hakkında farkındalık çalışmaları, etkinlikleri verilmelidir.

- Öğretmenler okulda, ebeveynlerde evde, diğer insanlar çevrede-toplum içinde çocukların hareket etmesine, oyun oynamasına izin vermelidir. Onların oynama alanlarını genişletmelidir.
- Çocukların oyun ile ilgili her türlü ihtiyacı karşılanmalı ve sorulan her soru cevaplanmalıdır. Nitekim Aksoy (2011) araştırmasında; çocukların eğitim ve beklentilerine cevap verecek oyun alanlarının sayısının arttırılmasını ve yerel yönetimlerin bu konuda çalışmalara daha çok ağırlık vermeleri gerektiğini belirtmektedir.

KAYNAKLAR

- Akçınar S., Taşkiran C., Akçınar F. (2020) “Farklı Fiziki Özelliklere Sahip Yerleşim Bölgelerinde Yaşayan Altı Yaş Grubu Çocukların Psikomotor Gelişimlerinin Karşılaştırılması” *Journal of History School*, 45, 1132-1146.
- Aksoy Y. (2011) “Çocuk Oyunları Üzerine Bir Araştırma, İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon İlleri Örneği” *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 82-106
- Arabacı N., Çıtak Ş. (2017) “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların “Oyun” ve “Açık Alan (Bahçe)” Etkinlikleri İle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi ve Örnek Bir Bahçe Düzenleme Çalışması” *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S:21, 28-43.
- Ayan S., Memiş U.A. (2012) “Erken Çocukluk Döneminde Oyun” *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2),143-149
- Aydın R., Şahin F.T. (2018) “Çocuk Evlerinde Yaşayan Okul Öncesi Dönem Çocuklar ve Gelişimlerinin Desteklenmesi” 3. Uluslararası Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi, Tam Metin Kitabı, 15-18 Kasım 2018, Mardin
- Basit O., Deniz Ü. (2020) “Türkiye’de Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikomotor Gelişimlerini Destekleyen Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi” *Bir Meta-Analiz Çalışması, e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 100-118. doi: 10.30900/kafkasegt.743149
- Bekmezci H., Özkan H. (2015) “Oyun ve Oyunağın Çocuk Sağlığına Etkisi” *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 5(2), 81-87, doi:10.5222/buchd.2015.081
- Brewer JA, Kieff J. (1997) *Fostering Mutual Respect for Play at Home and School*, *Childhood Education*, 73(2), 92-96.
- Çoknaz H. (2016) “Motor Gelişim Boyutuyla Çocuk ve Spor” *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *Marmara University Journal of Sport Science*, C:1, S:2, ISSN 2536-5150, DOI: 10.22396/sbd.2017.18, 83-91

Davenport BR. (2004) An Examination of Parent-Child Play As Influential in the Development of Aggression in Preschool Boys, The Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy, Iowa State University, Ames, Iowa, USA.

Durualp E., Aral N. (2018) “Çocukların İnce ve Kaba Motor Gelişimlerine Oyun Etkinliklerinin Etkisinin İncelenmesi” Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:20, S:1, 243-258

Gallahue, D. L., Ozmun, J. C. & Goodway, J. D. (2014). Motor Gelişimi Anlamak. Bebekler, Çocuklar, Ergenler, Yetişkinler. (Çev. D. S. Özer ve A. Aktop). Ankara: Nobel Yayıncılık

Guillaume, M. (1999). *Socioeconomic and Psychosocial Conditions of Parents and Cardiovascular Risk Factors in Their Children*. Luxemburg: Acta Paediatrica.

Gümüşdağ H., Yıldırım M. (2018) “Spor Bilimlerinde Çocuklarda Motor Gelişim” Nobel Yayınları, Yayın No:1936, ISBN: 978-605-320-843-3

Hoffman J.R., Stavsky H., Folk B., (1995). The Effect of Water Restriction on Anaerobic Power and Vertical Jumping Height in Basketball Players. *International Journal of Sports Medicine*, 16(04), 214-218

Hurwitz SC. (2003) To Be Successful-Let Them Play!, *Childhood Education*, 79(2), 101-102.

Karaman B., Suel E. (2020). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Oynatılan Fiziksel Etkinliğe Dayalı Oyunların Psikomotor Gelişimi Üzerine Etkisi” *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 14(3), 529-539.

Kılıç, M. (2018) Çocukların Din ve Ahlak Eğitiminde Serbest Zaman Aktivitelerinin Rolü, *Tarih Okulu Dergisi*, 11(33): 889-909.

Molloy J. (2010). Practitioner Reflection on Play and Play Pedagogies. In J. Molloy (Ed). *Thinking About Play: Developing a Reflective Approach*. Open University.

Özmutlu İ., Eroğlu B. (2019) “Çocuk ve Oyun” Çocuklar İçin Spor Eğitimi, Gazi Kitapevi, (Edt.:Umut CANLI, Cüneyt TAŞKIN, Çalık Veli KOÇAK), ISBN:978-605-7805-97-3, 189-220

Özyürek A., Özkan İ., Begde Z., Yavuz F. (2015) “Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Hareket ve Sosyal Becerilerin Gelişiminin Desteklenmesine Yönelik Eğitim Programı” *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3, ISSN:2148-1148, Doi: 10.14486/IJSCS261

Özyürek A., Yuvacı M., Sulamacı F., Karabudak F.M. (2018) “Geçmişten Günümüze Varlığını Sürdüren Çocuk Oyunlarının Çocukların Gelişimi ve Değer Kazanımına Etkisi” 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 23-25 Kasım 2018

Park B, Chae JL, Boyd BF. (2008) *Young Childrens' Block Play and Mathematical Learning*, Journal of Research in Childhood Education, 23(2), 157-162.

Pedük Ş. (2011) “Çocuk Gelişimi” YA-PA Yayınevi, (Edt: Prof. Dr. Neriman ARAL, Prof. Dr. Gülen BARAN), İstanbul, ISBN: 978-975-993-389-0, 78-111

Siyez M.D., Koçkaya S. (2017) “Okul Öncesi Çocuklarının Çekingenlik Davranışları Üzerine Oyun Terapisi Uygulamalarının Etkisi” *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 9(1), 31-44, doi: 10.18863/pgy.281082

Şirinkan A., Şirinkan Ö.Ş. (2011) “Eğitsel Oyunların 5-6 Yaş Grubu Öğrencilerin Kaba Motor Gelişimlerine Etkilerinin İncelenmesi” *e-journal of New World Sciences Academy*, V:6, N:1, ISSN:1306-3111

Tekin, U. ve Kılıç, M. (2010) *Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye’de Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanması, Uluslararası Risk Altındaki ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu:2*, s.111-129, Ankara.

Tuğrul B., Boz M., Uludağ G., Aslan M.Ö., Çelik S.S., Çapan S.A. (2019) “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okuldaki Oyun Olanaklarının İncelenmesi” *Trakya Eğitim Dergisi*, C:9, S:2, Edirne, ISSN: 2630-6301, Doi: 10.24315/tred.426421, 185-198

Tuncil O., Yılmaz O. (2018) *Okul Öncesi Dönemde Hareket Eğitimi Çalışmalarının Motor Gelişimine Etkisi*. Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi, ISSN Print: 2146-8508 Online: 2147-1711

Tüfekçioğlu E., Ayça İ.B. (2008) “Okul Öncesi 4-6 Yaş Çocuklarında Algısal Motor Gelişim Programlarının Denge ve Çabukluk Üzerine Etkisi” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C:5, S:2, ISSN: 1303-5134

Ulutaş A. (2011) “Okul Öncesi Dönemde (6 Yaş) Belli Başlı Oyunların Çocukların Psikomotor Gelişimine Etkisi” İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya

Ulutaş, A., Demir, E. ve Yayan, E. H. (2017). *Motor Gelişim Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Kaba ve İnce Motor Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1523-1538